

УДК 811.111:81'42

Стецик Т. С.

СТРАТЕГІЯ ПЕРСУАЗИВНОСТІ В ПОЛІТИЧНОМУ ДИСКУРСІ ДЖОНА МАККЕЙНА (НА МАТЕРІАЛІ ДЕБАТІВ)

У статті розглядаються й аналізуються тактики та кроки реалізації персуазивності в політичному дискурсі Джона Маккейна на матеріалі дебатів на тему війни в Іраку крізь призму критичного дискурс-аналізу та концептуальної структури, запропонованої Т. ван Дейком.

Ключові слова: стратегія персуазивності, позитивна самопрезентація, негативна презентація інших, звернення до влади, опис діючих осіб.

Стецик Т. С. Стратегия персуазивности в политическом дискурсе Джона Маккейна (на материале дебатов). – Статья. В статье рассматриваются и анализируются тактики и шаги реализации персуазивности в политическом дискурсе Джона Маккейна на материале дебатов на тему войны в Ираке сквозь призму критического дискурс-анализа и концептуальной структуры, предложенной Т. ван Дейком.

Ключевые слова: стратегия персуазивности, положительная самопрезентация, негативная презентация других, обращение к власти, описание действующих лиц.

Stetsyk T. S. The strategy of persuasion in John McCain's political discourse (on the materials of debates). – Article.

The paper discusses and analyzes the tactics and implementation steps persuasiveness in the political discourse of John McCain on the material of debate on the war in Iraq through the prism of critical discourse analysis and conceptual framework proposed by T. van Dijk.

Key words: strategy of persuasion, self positive-representation, other negative-representation, appeal to authority, actor description.

Професор Дж. Чартеріс-Блек стверджує: «Незалежно від типу політичної системи (диктатури, олігархії чи демократії) лідери завжди спирались на слова, щоб переконати інших у перевагах свого управління державою» [5, с. 1]. Цей постулат актуальний і сьогодні. Широкий доступ до публічного дискурсу через засоби масової інформації та Інтернет відкрив політикам цілу низку можливостей для маніпулювання свідомістю людей, тому вивчення мови в усіх її варіаціях є необхідною умовою для розуміння й освоєння «підводних течій» політичного життя, що можуть впливати на відчуття, емоції, переконання та погляди громадян.

Політичний дискурс як специфічна сфера комунікації, його структура й особливості стали об'єктом детального лінгвістичного аналізу відносно нещодавно [3; 7], однак головні характеристики політичної комунікації описано досить добре [2; 3; 4]. Лінгвістичний аналіз мови політики є фактично виявленням способів маніпуляції мовними знаками для досягнення конкретних політичних цілей. У центрі сучасних досліджень знаходяться різні механізми впливу на масову свідомість та принципи ефективної організації політичної комунікації. Саме вивчення таких механізмів із точки зору комунікативної лінгвістики визначає завдання нашого дослідження, оскільки мова є невичерпним джерелом засобів і прийомів впливу на людську свідомість.

Оскільки головною метою будь-якого політичного акту є насамперед переконання електорату, спробуємо надати визначення стратегії персуазивності. Як зазначає А. Голоднов, стратегія персуазивності є універсальною стратегією текстотворення для соціофункціональних дискурсів, об'єднаних риторичною комунікативно-мовною

практикою, що регулярно в них відтворюється. Ця стратегія існує у вигляді діалектичної єдності таких явищ: 1) концептуально-тематичного плану, що включає безліч варіантів реалізації персуазивного впливу, спрямованого на вчинення реципієнтом ініційованої адресантом посткомунікативної дії; 2) динамічного когнітивно-комунікативного процесу текстотворення, пов'язаного з вибором та актуалізацією прагматичних, семантичних і формально-стилістичних варіантів комунікативно-мовної дії; 3) сукупності текстових сигналів, дешифрування яких реципієнтом у процесі первинної інтерпретації тексту (з опорою на сформований у реципієнта образ дискурсивної ситуації творення й сприйняття тексту) може привести до розуміння мети реалізованої адресантом стратегії.

Стратегія персуазивності має ієрархічну структуру, що складається з п'яти рівнів, пов'язаних відношеннями «включення»: 1) загальної персуазивної стратегії, яка співвідноситься з його домінуючою персуазивною інтенцією; 2) особистісних персуазивних стратегій (реалізація персуазивної інтенції у вигляді елементів змісту, включених до пропозиційної структури окремих текстів); 3) персуазивних комунікативних тактик (операції вибору й комбінування, тематичного оформлення та мовного чи іншого кодування комунікативно-мовної дії, що підпорядковується персуазивній стратегічній меті); 4) персуазивних комунікативних кроків (конкретні способи реалізації інваріантної комунікативної тактики); 5) маркерів персуазивності (мовні й немовні засоби експлікації персуазивного комунікативного кроку в текстовій структурі) [1, с. 5].

Оскільки найяскравішим прикладом експлуатації мови є передвиборчі перегони, коли кожен по-

літик намагається «перетягнути» виборців на свій бік за допомогою всіх доступних йому методів, зокрема й лінгвістичних засобів і прийомів переконання, які дозволяють передати аудиторії ідеологію та ідеї політичного діяча таким чином, щоб вони сприймалися нею як власні. Тому спробуємо проаналізувати дебати представника від Республіканської партії США Джона Маккейна на тему війни в Іраку та визначити тактики й кроки персуазивності, до яких він вдавався в нелегкій боротьбі за керівну посаду Америки. Для цілей нашого аналізу ми звернемось до критичного дискурс-аналізу та використаємо концептуальну структуру, запропоновану Т. ван Дейком [6], головне місце в якій посідає дихотомія між «позитивною самопрезентацією» (self positive-representation) та «негативною презентацією інших» (other negative-representation), яку можна зобразити у вигляді ideological square – «ідеологічного квадрату»: підкреслення *власних* позитивних якостей – акцент на *їхніх* негативних рисах – коректування *власних* негативних сторін – відвернення уваги від *їхніх* позитивних ознак [6, с. 734].

Війна в Іраку стала тим питанням, під час обговорення якого Дж. Маккейну, як і Г. Клінтону, довелося захищатись. Проте він робить це в іншій манері. На відміну від Г. Клінтона він не визнає хибність введення військ на територію Іраку, навпаки, за кожної нагоди підкреслює правильність дій уряду: *we are succeeding in Iraq; a good idea*. Він зазначає, що єдиним хибним кроком Дж. Буша стала підтримка доктрини Д. Рамсфелда. Проте навіть цей факт він намагається використати для виправдання дій попереднього уряду та хоч якось урятувати його репутацію в очах виборців, неодноразово зазначаючи: *«Give the president some credit»* (Президенту США все-таки вдалося змінити курс війни та підтримати генерала Д. Петреуса). За кожної нагоди Дж. Маккейн наголошує також на тому, що є єдиним представником від Республіканської партії США, який із самого початку розумів недоліки згаданої стратегії (*I'm the only one here that disagreed*) та має необхідний досвід для вирішення подібних ситуацій (*I know how to lead; I'm prepared; an agent of change*). Більше того, він відверто заявляє, що позиція демократів щодо війни в Іраку – це своєрідна капітуляція (*wave the white flag of surrender*), яка не може розглядатись як вихід зі скрутного становища, адже приведе лише до єдиного можливого результату (*al Qaeda will then have won*). Цим Дж. Маккейн одночасно грає на почуттях національної гордості (адже Америка є країною-лідером, якій не личить здаватися) та страху людей перед загрозою зростання терористичної загрози з боку Близького Сходу.

У виступах під час дебатів Дж. Маккейн неодноразово підкреслює той факт, що війна в Іраку, яку демократи зробили одним із ключових питань у боротьбі за владу, є питанням не самої війни як

такої, а тих витрат, які несе американський уряд і народ: *Republicans lost the 2006 election not over the war in Iraq; over spending*. Виступаючи за продовження перебування військ в Іраку, сенатор наголошує на необхідності такого кроку, який, на його думку, є успішним, оскільки лише таким чином Америка може виправдати статус держави-лідера й убезпечити весь світ від кризової та небезпечної ситуації на Близькому Сході: *If we had done, if we had waited, laid in the weeds until we leave, then al Qaeda would have won, and we would be facing a disastrous situation*. Дж. Маккейн висловлює також підтримку Президенту США Дж. Бушу із цього питання, проте наголошує, що є єдиним кандидатом від Республіканської партії США, який із самого початку не підтримував стратегію Д. Рамсфелда, що не виправдала себе та привела до численних втрат із боку Америки: *I'm proud to be the only one on this stage that said that we have to abandon the Rumsfeld strategy and we have to adopt the strategy that is succeeding, and that's happened*.

Наведемо приклад аналізу одного з фрагментів дебатів Дж. Маккейна з контраверсійного питання війни в Іраку задля детального розгляду тактик і кроків, до яких звертався сенатор із метою реалізації стратегії персуазивності:

I'd like to give the president some credit for that.

Now, I strongly disagreed with the strategy employed by Secretary Rumsfeld. And by the way, I'm the only one here that disagreed at the time, and I'm the only one at the time that said we've got to employ a new strategy and outlined what it was, which is the Petraeus strategy. I said at the time I had no confidence in the then-secretary of defense.

But we are succeeding now in Iraq. And the fact is as we blame the president for the failed strategy, we should give him credit for changing the strategy and changing the leadership so that we now have I think one of the finest military leaders in American history in David Petraeus.

So, look, I think we've got enormous challenges ahead of us. I think the transcendent challenge of the 21st century is radical Islamic extremists. And the way, I'd like to give my friend the mayor for the great job that he did after 9/11 and the way that he and the president rallied this nation. But I know how to lead, I've been involved in these issues, and I know how to solve them [8].

Із самого початку виступу сенатор висловлює підтримку Президенту США Дж. Бушу, намагаючись таким чином зменшити негативне ставлення американців як до самого президента, так і до Республіканської партії США загалом: *I'd like to give the president some credit for that*. Він описує президента як людину, яка спромоглась побачити власну помилку й виправити її (**actor description**): *we should give him credit for changing the strategy and changing the leadership*. При цьому він через

лексикалізацію (**lexicalization**: *I strongly disagreed*) та повторення ключової фрази (**repetition**: *I'm the only one*) відразу ж наголошує, що є єдиним кандидатом серед республіканців, який із самого початку бачив хибність доктрини Д. Рамсфелда, що є проявом позитивної самопрезентації (**self positive-representation**) та своєрідним натяком (**implication**) на неспроможність опонентів бачити на десятки кроків уперед. За допомогою звернення до влади (**appeal to authority**) сенатор зміцнює довіру до себе, адже саме він підтримував стратегію генерала Д. Петреуса, який є уособленням одного з найвидатніших воєнних лідерів Америки (**lexicalization**): *one of the finest military leaders in American history*.

У цьому ж виступі сенатор Дж. Маккейн вдається до синхронізації в часі (**timing**), пригадуючи страшний події 11 вересня 2001 р., висловлює своє захоплення Президентом США та мером Нью-Йорка, яким вдалось об'єднати націю в тяжкий для Америки час (**actor description**): *I'd like to give my friend the mayor for the great job that he did after 9/11 and the way that he and the president rallied this nation*. Він таким чином приписує їхній успіх усім республіканцям. Більше того, коли він говорить про Р. Джуліані, то називає того *my friend*, а його рішучу діяльність та організаторські здібності під час терактів проти Всесвітнього торгового центру – *the great job*, що є проявом тієї ж лексикалізації (**lexicalization**).

На завершення свого виступу Дж. Маккейн намагається зміцнити довіру своїх виборців за допомогою опису себе як людини, яка вміє та знає, як керувати країною (**actor description**: *I know how to lead, I've been involved in these issues*), натякаючи (**implication**) на власний воєнний досвід і спроможність подолати труднощі, з якими зустрілась Америка в ХХІ ст. (*I know how to solve them*), що є проявом стратегії позитивної самопрезентації (**self positive-representation**).

Протягом усього передвиборчого процесу Дж. Маккейн намагається показати себе більш досвідченим політиком, ніж його однопартійці та опоненти від Демократичної партії США. Коли йому закидають провальну політику Дж. Буша, він намагається звернути увагу електорату в протилежний бік – зосереджується на позитивних наслідках, які, незважаючи на всі невдачі, все ж наявні: коли мова йде про війну в Іраку, сенатор наголошує, що без введення американських військ на територію цієї країни американці зіткнулися б із ситуацією, коли *al Qaeda would have won, we would be facing a disastrous situation*; коли мова йде про зовнішню політику, Дж. Маккейн згадує рішучі дії уряду після трагічних подій 11 вересня 2001 р.

Дж. Маккейн підкреслює різницю між собою та своїми колегами за партією, стверджуючи, що *an agent of change, maverick, the sheriff*, люди-

ною, яка пройшла всі жорна політичної та воєнної кар'єри: *And I also have the broad-based experience, and knowledge, and background to make decisions over the major national security challenges that have faced this nation over the last 20 years. I've been involved in literally every one of them; I've devoted my life in uniform and in public office to keeping this nation safe. I've been involved in every major national security issue of our time*.

Стилістика дебатів Дж. Маккейна не відзначається широким спектром використаних прийомів, проте майже в кожному виступі сенатор вдається до повторень ключових фраз, зазвичай у вигляді граматичного паралелізму в поєднанні з лексичною анафорою: *I know how to lead. I know how to lead. I led the largest squadron in the United States Navy; I'm proud of my record. I'm proud of my record as a foot soldier in the Reagan Revolution. And now I'm prepared to lead in restraining spending*. Зазвичай сенатор використовує такі конструкції, у яких одна із частин відрізняється від інших, коли говорить про свій досвід, підсилюючи таким чином значення сказаного через зв'язок між «знаю»/«вмію» та «можу»/«зроблю». Серед стилістичних прийомів, до яких звертається політик під час дебатів щодо війни в Іраку, варто виділити метафори (*I was out there on the front lines; lay in the weeds; wave the white flag; have expenses in blood and treasure*), трискладові перелічення (*I have the vision and the knowledge and the background; And that's the kind of experience and leadership and the change that the American people also want; I also have the broad-based experience, and knowledge, and background*), епітети (*unshakable courage and principle*).

Аналіз особистісних стратегій персуазивності показав, що центральне місце в політичних дебатах Дж. Маккейна на тему війни в Іраку посідає особистісна стратегія позитивної самопрезентації, за допомогою якої політик створює собі імідж не просто досвідченого політика, а людини, підкованої в справах національного масштабу. Головними тактиками, до яких найчастіше звертається сенатор, є тактика атракції й зміцнення довіри, що реалізується насамперед через опис самого себе як людини, яка пройшла війну, була в полоні, а тому знає потреби не лише країни загалом, коли мова йде про національну безпеку, а й пересічних солдатів, які кожного дня ризикують життям задля забезпечення мирного життя Америки й усього світу, а також тактика активізації адресата до дії, що реалізується через лексикалізацію та імплікацію.

Варто зазначити, що саме воєнні заслуги Дж. Маккейна та його тривала політична кар'єра забезпечили йому хороший доступ до громадського дискурсу, тому не дивно, що він намагається підкреслити свої заслуги перед країною щоразу, коли мова йде про війну в Іраку, зосереджуючи увагу ви-

борців на собі як майбутньому Президенті США, а не на провальній політиці уряду Дж. Буша.

Приклади використання особистісних стратегій, тактик і кроків реалізації стратегії персуазивності під час дебатів представника від Республіканської партії США свідчать про ретельне

їхнє планування та виважений підхід кандидата до передвиборчої кампанії. Перспектива подальших лінгвістичних досліджень у цьому напрямі полягає в удосконаленні комплексного підходу до аналізу дебатів крізь призму різних методів дискурс-аналізу.

Література

1. Голоднов А. Персуазивность как универсальная стратегия текстообразования в риторическом метадискурсе (на материале немецкого языка) : автореф. дисс. ... докт. филол. наук : спец. 10.02.04 «Германские языки» / А. Голоднов. – СПб., 2003. – 42 с.
2. Демьянков В. Политический дискурс как предмет политологической филологии / В. Демьянков // Политическая наука. Политический дискурс: история и современные исследования. – М. : ИНИОН РАН, 2002. – № 3. – С. 32–43.
3. Чудинов А. Политическая лингвистика : [учеб. пособие] / А. Чудинов. – М. : Флинта ; Наука, 2006. – 256 с.
4. Шейгал Е. Семиотика политического дискурса / Е. Шейгал. – М. : Гнозис, 2004. – 328 с.
5. Charteris-Black J. Politicians And Rhetoric: The Persuasive Power Of Metaphor / J. Charteris-Black. – Houndmills ; Basingstoke ; Hampshire ; New York : Palgrave Macmillan, 2005. – 239 p.
6. Dijk T. van. Politics, ideology, and discourse / T. van Dijk // The Encyclopedia of language and linguistics / K. Brown (ed.). – Vol. 9. – Oxford ; New York : Pergamon Press, 2006. – P. 728–740.
7. Wilson J. Political Discourse / J. Wilson // The Handbook of Discourse Analysis / ed. by D. Schiffrin, D. Tannen, H. Hamilton. – Oxford : Blackwell Publishing, 2003. – P. 398–416.
8. The American Presidency Project [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.presidency.ucsb.edu/ws/index.php?pid=76223>.